

Endurskoðun á ráðstöfun og meðferð **5,3%** atvinnu- og byggðakvóta

Starfshópur sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra

Stjórnarráð Íslands

Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið

Um starf hópsins

Starfshópin skipuðu Áslaug Arna Sigurbjörnsdóttir alþingismaður, Bergþóra Benediktsdóttir aðstoðarmaður forsætisráðherra, Gunnar Atli Gunnarsson aðstoðarmaður sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra, Þorsteinn Víglundsson alþingismaður og Þóroddur Bjarnason prófessor (formaður). Starfsmenn starfshópsins frá atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti voru Jón Þrándur Stefánsson og Hinrik Greipsson. Þann 6. september 2019 tók Áslaug Arna Sigurbjörnsdóttir við embætti dómsmálaráðherra og hætti því í starfshópnum.

Starfshópurinn hélt tólf vinnufundi og fjóra opna kynningarfundum með hagsmunaaðilum og sérfræðingum í sjávarútvegi, atvinnuþróun og sveitarstjórnarmálum víða um land. Alls tóku 111 einstaklingar þátt í þessum fundum. Lista yfir fundi starfshópsins má finna í viðauka II og lista yfir fundargesti í viðauka III. Jafnframt bárust starfshópnum allmörg bréf, tölvupóstur, símtöl og önnur erindi frá einstaklingum, sveitarfélögum og hagsmunasamtökum.

Helstu atriði

- Skýrari markmið atvinnu- og byggðakvóta
- Aukinn fyrirsjáanleiki milli ára
- Aukinn sveigjanleiki eftir aðstæðum
- Eftirfylgni og mat á árangri

Tillögur um skýrari umgjörð

- Hvernig 5,3% eru tekin til hliðar (tillaga 1)
- Skýrari skilgreining á megintilgangi (tillaga 2)
- Föst hlutföll til sex ára í stað tonna (tillaga 3)
- Áhersla á dreifðar sjávarbyggðir (tillaga 4)

Tillaga 1 – Atvinnu- og byggðakvótar verði teknir strax til hliðar

Í 3. gr. laga nr. 116/2006, um stjórn fiskveiða bætist setningin:

„Áður en aflamarki er úthlutað í hverri tegund skulu 5,3% aflamarksins tekin til hliðar til samfélagslegra aðgerða sem stuðla að traustri atvinnu og byggð um land allt“.

Í 8. gr. falli niður ákvæði um að 5,3% skuli dregin frá af aflamarki hvers veiðiskips.

Tillaga 2 – Skýrari skilgreining á megintilgangi atvinnu- og byggðakvóta

Nýting 5,3% aflaheimilda til sérstakra aðgerða verði dregin saman í einni lagagrein (10. gr.) og falli brott úr öðrum liðum 10. gr. Jafnframt komi inn tvær nýjar greinar 10. gr. c sem fjalli um nánar um tilraunaverkefni til byggðapróunar ásamt reglugerðarheimild og 10. gr. d sem skilgreinir varasjóð ásamt reglugerðarheimild.

Efnislega muni 2. tl. 1. mgr. 10. gr. hljóða þannig:

„Á hverju fiskveiðiári er ráðherra heimilt að ráðstafa 5,3% aflamagns í óslægðum botnfiski sem hér segir:

1. Til að efla atvinnulíf í dreifðum sjávarbyggðum til framtíðar sem hér segir:
 - a. Byggðakvóti til byggðarlaga (almennur byggðakvóti)
 - b. Aflaheimildir Byggðastofnunar (sértækur byggðakvóti)
 - c. Tilraunaverkefni til byggðaþróunar
2. Til að bregðast við óvæntum áföllum í dreifðum sjávarbyggðum sem hér segir:
 - a. Varasjóður vegna óvæntra áfalla
3. Til að stuðla að fjölbreytni og veita tækifæri til nýliðunar í sjávarútvegi um land allt sem hér segir:
 - a. Strandveiðar
 - b. Línuívilnun
 - c. Veiðar í tengslum við ferðaþjónustu“

Tillaga 3 – Föst hlutföll til sex ára

Innbyrðis skipting þeirra 5,3% aflaheimilda sem dregin eru frá heildarafla í hverri tegund vegna atvinnu- og byggðakvóta verði fest til 6 ára. Það mætti gera með ýmsum hætti en mikilvægt er að byggt verði á skýrum, almennum forsendum. Til dæmis mætti festa hlutfall í samræmi við síðustu þingsályktun um áætlun um meðferð og ráðstöfun aflamagns sem dregið er frá heildarafla⁶⁵ eða í samræmi við úthlutun ráðherra fyrir fiskveiðiárið 2019/2020. Áfram verði þó möguleiki á því að færa ónýttar heimildir milli aðgerða og milli fiskveiðiára.

Tillaga 4 – Áhersla á dreifðar sjávarbyggðir

Lagt er til að við úthlutun á atvinnu- og byggðakvótum verði lögð áhersla á stuðning við dreifðar sjávarbyggðir í samræmi við stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar líkt og fjallað er um í minnisblaði Byggðastofnunar (sjá viðauka IX). Úthlutun verði miðuð við byggðarlög að 2.000 íbúum en þó með þeim skilyrðum að úthlutun lækki um 0,1% fyrir hvern íbúa umfram 1.000 og falli þannig niður vegna byggðarlaga með fleiri en 2.000 íbúa.

Minniháttar breytingar

- Strandveiðar (tillaga 5)
- Sérstækur byggðakvóti (tillaga 7)
- Frístundaveiðar (tillaga 9)

Tillaga 5 – Strandveiðar

Skilgreint verði í lögum að tilgangur strandveiða sé að stuðla að fjölbreytni og veita tækifæri til nýliðunar í sjávarútvegi um land allt.

Næstu sex árin verði föstu hlutfalli heildaraflaheimilda úthlutað til strandveiða á hverju ári sbr. tillögu 3.

Takmarkanir 5. gr. reglugerðar nr. 386/2019 á því hvaða tólf daga í mánuði megi stunda strandveiðar verði felldar úr gildi. Aðrar takmarkanir skv. 5. grein haldi gildi sínu.

Ráðuneytið skilgreini hlutlæga mælikvarða á fjölbreytni og nýliðun í sjávarútvegi og fái óháðan aðila til að meta árangur strandveiða að sex árum liðnum. Árangursmat liggi til grundvallar frekari endurskoðun strandveiðikerfisins að sex árum liðnum í því skyni að bæta árangur þess.

Tillaga 7 – Sértekur byggðakvóti

Skilgreint verði í lögum að tilgangur sértæks byggðakvóta sé að efla atvinnulíf í dreifðum sjávarbyggðum til framtíðar. Skiptingu sértæks byggðakvóta milli byggðarkjarna má sjá í viðauka VII.

Næstu sex árin verði föstu hlutfalli heildaraflaheimilda úthlutað sem sértækum byggðakvóta á hverju ári sbr. tillögu 3. Núgildandi samningar um sértækan byggðakvóta Byggðastofnunar haldist óbreyttir á gildistíma sínum. Nýir og endurnýjaðir samningar um byggðakvóta Byggðastofnunar skulu vera gerðir til sex ára með aðild viðkomandi sveitarfélags. Heimilt verði að bjóða opinberum aðilum, samtökum sveitarfélaga, fyrirtækjum eða félagasamtökum aðild að slíkum samningum.

Í samningum komi fram markmið með úthlutuninni, mælikvarðar, samstarfsaðilar, útfærsla, fyrirkomulag umsýslu og eftirfylgni og annað skv. samkomulagi. Ákvæði núgildandi reglugerðar um úthlutun sértæks byggðakvóta gildi nema samið verður um annað.

Ráðuneytið skilgreini hlutlæga mælikvarða á eflingu atvinnulífs í dreifðum sjávarbyggðum til framtíðar og fái óháðan aðila til að meta árangur sértæka byggðakvótakerfisins og einstakra verkefna. Árangursmat liggi til grundvallar frekari endurskoðun sértæka byggðakvótakerfisins að sex árum liðnum.

Tillaga 9 – Veiðar í tengslum við ferðapjónustu

Næstu sex árin verði föstu hlutfalli heildaraflaheimilda úthlutað vegna frístundaveiða í tengslum við ferðapjónustu á hverju ári sbr. tillögu 3.

Jafnframt er lagt til að þessi úthlutun verði nefnt „veiðar í tengslum við ferðapjónustu“ í lögum og reglugerðum.

Stærri breytingar

- Almennur byggðakvóti (tillögur 6 og 12)
- Línuívilnun (tillögur 8 og 12)
- Skel- og rækjubætur (tillögur 10 og 11)

Tillaga 6 – Almennur byggðakvóti

Skilgreint verði í lögum að tilgangur almenns byggðakvóta sé að efla atvinnulíf í dreifðum sjávarbyggðum til framtíðar.

Næstu sex árin verði föstu hlutfalli heildaraflaheimilda úthlutað sem almennum byggðakvóta á hverju ári sbr. tillögu 3. Þessum heimildum verði skipt á milli dreifðra sjávarbyggða í samræmi við meðaltal byggðakvóta fyrri ára. Miðað skal við meðaltal síðustu 3 ára eða meðaltal síðustu 10 ár eftir því hvort meðaltalið er hagstæðara fyrir viðkomandi byggðarlag. Skipting byggðakvóta samkvæmt þessum reglum má sjá í viðauka VI.

Ráðuneytið veiti Byggðastofnun umboð til að gera samninga við einstök sveitarfélög um fyrirkomulag úthlutunar almenns byggðakvóta. Heimilt verði að bjóða opinberum aðilum, samtökum sveitarfélaga, fyrirtækjum eða félagasamtökum aðild að slíkum samningum. Í samningum komi fram almenn og sértæk markmið hvers verkefnis, mælikvarðar, samstarfsaðilar, útfærsla, fyrirkomulag umsýslu og eftirfylgni og annað skv. samkomulagi.

Ákvæði núgildandi reglugerðar um úthlutun almenns byggðakvóta gildi nema samið verður um annað. Heimilt verði að semja um nýtingu byggðakvóta án vinnsluskyldu í formi almennrar löndunarívilnunar eða veiðileyfa til smábáta sem gerðir eru út frá viðkomandi byggðarlagi. Jafnframt verði heimilt að semja um nýtingu almenns byggðakvóta samkvæmt reglum um sértækan byggðakvóta (sjá tillögu 7) eða frístundaveiðar (sjá tillögu 9).

Ráðuneytið skilgreini hlutlæga mælikvarða á eflingu atvinnulífs í dreifðum sjávarbyggðum til framtíðar og fái óháðan aðila til að meta árangur almenna byggðakvótakerfisins og einstakra verkefna. Árangursmat liggi til grundvallar frekari endurskoðun almenna byggðakvótakerfisins að sex árum liðnum.

Tillaga 8 – Línuívilnun

Skilgreint verði í lögum að tilgangur línuívilnunar sé að stuðla að fjölbreytni og nýliðun í sjávarútvegi um land allt. Næstu sex árin verði föstu hlutfalli heildaraflaheimilda úthlutað sem línuívilnun á hverju ári sbr. tillögu 3.

Ónýtt hlutfall línuívilnunar á hverju þriggja mánaða tímabili færast sem viðbót við almennan byggðakvóta til sjávarbyggða í samræmi við hlutdeild þeirra í löndun línuívilnunar. Miðað skal við meðaltal síðustu 3 ára eða meðaltal síðustu 10 ár eftir því hvort meðaltalið er hagstæðara fyrir viðkomandi byggðarlag. Skipting ónýttrar línuívilnunar samkvæmt þessum reglum má sjá í viðauka VIII.

Tillaga 12 – Aukin fjölbreytni atvinnulífs í sjávarbyggðum

Heimilt verði að semja um nýtingu almenns byggðakvóta eða aflaheimilda vegna ónýttrar línuívilnunar til tilraunaverkefna um aukna fjölbreytni atvinnulífs innan vinnusóknarsvæða. Ráðuneytið geti falið Byggðastofnun eða öðrum opinberum aðila umsýslu með slíkum verkefnum.

Gerðir verði samningar milli ráðuneytisins, Byggðastofnunar, landshlutasamtaka og einstakra sveitarfélaga um verkefni til að auka fjölbreytni atvinnulífs innan vinnusóknarsvæða.

Í slíkum samningum geta falist tilfærslur á aflaheimildum milli byggðarkjarna innan sama vinnusóknarsvæðis, enda sé sambærilegum verðmætum ráðstafað til að efla aðra atvinnustarfsemi í þeim byggðarkjarna sem heimildunum var úthlutað til.

Slíkir samningar skulu skilgreindir sem tilraunaverkefni til sex ára og ráðuneytið getur sett nánari reglur um hámarksfjölda slíkra verkefna næstu sex árin. Óháður aðili skal meta árangurinn af slíkum tilraunaverkefnum heildstætt í lok tímabilsins.

Tillaga 10 – Uppgjör á skel- og rækjubótum

Skel- og rækjubætur falli niður og aflaheimildirnar renni í varasjóð til að bregðast við óvæntum áföllum í sjávarbyggðum. Gert verði upp við þá handhafa skel- og rækjubóta sem sannað geta að þeir (1) hafi gefið frá sér aðrar aflahlutdeildir í skiptum fyrir skel- eða rækjuveiðileyfi og (2) hafi ekki selt frá viðkomandi heimildir í skel- eða rækju. Uppgjöri verði lokið á þremur árum. Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu verði falið að útfæra hvernig best verði staðið að slíku uppgjöri.

Tillaga 11 – Varasjóður vegna óvæntra áfalla

Næstu sex árin verði fast hlutfall heildaraflaheimilda tekið til hliðar vegna óvæntra áfalla á hverju ári sbr. tillögu 3. Ráðherra geti úthlutað þeim heimildum innan fiskveiðiársins samkvæmt ákvæðum reglugerðar. Í lok fiskveiðiársins færast ónýttar heimildir yfir í almennan byggðakvóta.

21. febrúar 2020

Stjórnarráð Íslands
Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið